

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 658.016

ЕКОНОМІЧНА ЕНЕРГІЯ КОРПОРАЦІЙ THE ECONOMIC POWER OF CORPORATIONS

Бородін М.О.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки
та управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Щеглова О.Ю.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки
та управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Галич Є.Г.

старший викладач кафедри обліку, економіки
та управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Найбільш загальною причиною виникнення транснаціональних корпорацій (ТНК) є інтернаціоналізація виробництва і капіталу на основі розвитку продуктивних сил, які переростають національні державні кордони. Інтернаціоналізація виробництва і капіталу набуває характеру експансії господарських зв'язків через створення найбільшими компаніями численних відділень за кордоном і перетворення національних корпорацій в транснаціональні. Вивіз капіталу стає найважливішим фактором у формуванні та розвитку міжнародних корпорацій. До числа конкретних причин виникнення ТНК слід віднести їх економічну ефективність, обумовлену великими масштабами виробництва в ряді галузей. Жорстка конкуренція, необхідність вистояти в конкурентній боротьбі сприяють концентрації виробництва і капіталу в міжнародному масштабі. В результаті стає виправданою діяльність в глобальних масштабах, з'являється можливість знизити витрати виробництва і отримати надприбуток. Розглянути питання розвитку корпоративного бізнесу в сучасних умовах. Розглянути особливості функціонування транснаціональних корпорацій, визначити завдання і напрями їх розвитку. Окреслено коло проблем, з якими стикається система внутрішніх взаємовідносин всередині сучасних корпорацій. В умовах глобалізації міжнародного бізнесу найбільш прийнятною стратегією є стратегія корпоративної диверсифікації, яка виступає засобом отримання додаткової вигоди від синергії, що виникає між видами бізнесу або між окремим бізнесом і корпоративною материнською структурою. У статті проведено паралелі між основними законами лежать в основі підстави і функціонування сучасних корпорацій і основними фізичними законами. При будь-яких фізичних, економічних, соціальних, політичних взаємодіях види енергії не виникають з нічого і не зникає, а лише перетворюються з однієї форми в іншу. У статті розглядається взаємодія енергетичних систем з точки зору закону збереження енергії і можливості вилучення наукової та практичної користі.

Ключові слова: об'єднання підприємств, корпорації, корпоративне управління, закон збереження енергії.

Наиболее общей причиной возникновения транснациональных корпораций (ТНК) является интернационализация производства и капитала на основе развития производительных сил, которые перерастают национальные государственные границы. Интернационализация производства и капитала приобретает характер экспансии хозяйственных связей через создание крупнейшими компаниями многочисленных отделений за границей и превращения национальных корпораций в транснациональные. Вывоз капитала становится важнейшим фактором в формировании и развитии международных корпораций. К числу конкретных причин возникновения ТНК следует отнести их экономическую эффективность, обусловленную большими масштабами производства в ряде отраслей. Жесткая конкуренция, необходимость выстоять в конкурентной борьбе способствуют концентрации производства и капитала в международном масштабе. В результате становится оправданной деятельность в глобальных масштабах, появляется возможность снизить издержки производства и получить сверхприбыль. Рассмотрим вопросы развития корпоративного бизнеса в современных условиях. Рассмотрим особенности функционирования транснациональных корпораций, определить задачи и направления их развития. Очерчен круг проблем, с которыми сталкивается система внутренних взаимоотношений внутри современных корпораций. В условиях глобализации международного бизнеса наиболее приемлемой стратегией является стратегия корпоративной диверсификации, которая выступает средством получения дополнительной выгоды от синергии, возникающей между видами бизнеса или между отдельным бизнесом и корпоративной материнской структурой. В статье проведены параллели между основными законами лежащими в основе основания и функционирования современных корпораций и основными физическими законами. При любых физических, экономических, социальных, политических взаимодействиях виды энергии не возникают из ничего и не исчезают, а только превращаются из одной формы в другую. В статье рассматривается взаимодействие энергетических систем с точки зрения закона сохранения энергии и возможности извлечения научной и практической пользы.

Ключевые слова: объединения предприятий, корпорации, корпоративное управление, закон сохранения энергии.

The appearance of transnational corporations (TNCs) was mostly caused by internationalization of production and capital on the basis of productive forces development that outgrow national borders. Production and capital internationalization gains a character of economic relations expansion through creating numerous overseas branches and national transnational corporations by the largest companies. The capital export is becoming a major factor in international corporation formation and development. The specific causes of TNCs appearance are their cost-effectiveness due to large scale production in a number of industries. The necessity to survive in stiff competition promotes production and capital concentration internationally. As a result, activities on a global scale become justified, therefore it is possible to reduce production costs and gain profit. The article examines the corporate business development in modern conditions. The article also analyzes the peculiarities of transnational corporations, as well sets objectives and their development. A range of problems faced by the system of internal relations within the modern corporation was outlined. In the context of international business globalization, the most appropriate strategy of corporate diversification becomes a means to obtain additional benefits from the synergies arising between types of businesses or between businesses and individual corporate parent structure. The article draws parallels between the basic laws underlying the foundation and functioning of modern corporations and the basic physical laws. Any physical, economic, social and political forms of energy interactions arise out of nothing and do not disappear, but are only converted from one form to another. The article discusses the interaction of energy systems from the point of view of the energy conservation law and from the possibility of extracting scientific and practical use.

Keywords: Organization corporations, corporations, corporate governance, factor scale, mathematical system, system of equations, symbiosis.

Постановка проблеми. Найбільш загальною причиною виникнення транснаціональних корпорацій (ТНК) є інтер- націоналізація виробництва і капіталу на основі розвитку продуктивних сил, що переростають національно-дер-

жавні кордони. Інтернаціоналізація виробництва і капіталу набуває характеру експансії господарських зв'язків через створення найбільшими компаніями численних відділень за кордоном і перетворення національних корпорацій у транснаціональні. Вивіз капіталу стає найважливішим фактором у формуванні і розвитку міжнародних корпорацій. До числа конкретних причин виникнення ТНК варто віднести їхню економічну ефективність, обумовлену великими масштабами виробництва в ряді галузей. Жорстка конкуренція, необхідність вистояти в конкурентній боротьбі сприяють концентрації виробництва і капіталу в міжнародному масштабі. У результаті стає виправданою діяльність в глобальних масштабах, з'являється можливість знизити витрати виробництва і отримати надприбуток.

Українська економіка все більшою мірою піддається впливу глобалізаційних процесів в світовій економіці. Поряд з великими вертикально і горизонтально інтегрованими холдинговими компаніями і конгломератами тут функціонує безліч відносно невеликих груп взаємопов'язаних компаній. Актуальним питанням для підрозділів великих транснаціональних компаній в Україні в умовах глобалізації є формування комплексного механізму управління. Питання корпоративного управління, зокрема проблеми зіткнення інтересів власників компаній, менеджерів та інших зацікавлених сторін, перебувають під ретельним наглядом державних інститутів, учасників фондового ринку та інших дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних, досить поширеним є розгляд проблем в діяльності ТНК. Так, базою дослідження стали праці вітчизняних та російських авторів, таких, як: Г.Л. Азоєв, Г.І. Башинська, С.М. Березовенко, Є.О. Бесараб, М. Бортова, Ю. Вінслав, О. Вакульчик, О.Л. Драчова, М.І. Книш, Г. Коваленко, А.І. Кредісов, Г.П. Куліш, В.І. Лісова, а також дослідження відомих зарубіжних учених, а саме: І. Ансоффа, М. Гулда, М. Портера, Х. Рота, Р. Румельта, Ф. Рута, А.А. Томпсона, Р. Уотермена, Г. Фішера та інших, які у своїх роботах досліджували проблеми розвитку світової економіки в

умовах глобалізації, аналізували роль та місце транснаціональних компаній у світі та їх вплив на перебіг економічних процесів. Однак у вітчизняній літературі вивченню зміни підходів до формування конкурентних переваг ТНК та стратегій їх реалізації під дією глобалізаційних процесів приділялась незначна увага, що й зумовило вибір теми даної доповіді [1-6].

Постановка завдання. Основними проблемними питаннями, що висвітлюються, є формулювання та поєднання цілей і функцій материнської компанії при управлінні діяльністю дочірніх підприємств, а також виділення моделей прийняття участі материнською компанією в діяльності дочірніх. Ефективність такого взаємозв'язку здійснюється за рахунок різниці в законодавствах, що регулюють підприємницьку діяльність, працю, оподаткування таке інше. Різниця в економічних реаліях країн дозволяє отримувати прибуток ТНК. Можна казати про перетікання, рух ресурсного потенціалу. Перетворення однієї енергії в іншу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як правило, материнська компанія виконує по відношенню до своїх дочірніх і залежних товариств чотири основні функції, які пов'язані з особливостями діяльності зі створення вартості для акціонерів:

- 1) формування корпоративного бізнес-портфеля;
- 2) підвищення ефективності і віддачі від корпоративного портфеля;
- 3) управління вартістю та джерелами фінансування;
- 4) формування відносин із зовнішнім середовищем: державою, партнерами, клієнтами і т.і.

Для реалізації цих функцій необхідно здійснювати певні види діяльності. Як правило, в материнських компаніях подібним чином підходять до питань бізнес-планування та управління відносинами із зовнішніми сторонами. Однак, діяльність з формування бізнес-портфеля та підвищенню його віддачі знаходить найрізноманітніші форми в рамках різних моделей материнської компанії.

Можна виділити чотири загальні моделі корпоративних центрів. Розглядаючи ці моделі, слід пам'ятати, що вони являють собою лише умовні концепту-

альні схеми, що враховують «суть» того чи іншого підходу до організації діяльності материнської компанії.

У кожному окремому випадку важливу роль грають специфічні особливості, що впливають на основні функції, завдання та діяльність материнської компанії. Тому, як правило, описувані «у чистому вигляді» моделі необхідно адаптувати до конкретних ситуацій з урахуванням специфіки бізнесу та організаційної структури того чи іншого холдингу.

З однієї сторони знаходиться чистий холдинг, який складається з самостійних бізнес-одиниць, що мають вкрай слабкі зв'язки з материнською компанією. Опції материнської компанії в даній моделі полягають, перш за все, у фінансовому контролі шляхом контролю бізнес-планування, бюджетування, ретельного нагляду за формуванням прибутку і грошових потоків, а також використанні двох базових рішень: «наймають / звільняємо» при роботі з керівниками бізнес-одиниць та оцінки ефективності їх роботи [11].

При цьому материнська компанія не намагається координувати діяльність бізнес-одиниць або шукати синергетичні ефекти. З іншої сторони – оператор, який зазвичай розвиває тільки один напрямок бізнесу, але має кілька прибуткових підрозділів, які або працюють в різних регіонах, або виробляють різні товари.

У цих компаніях генеральний директор і працівники материнської компанії беруть найактивнішу участь у розробці стратегії, її поточної реалізації та координації тісно пов'язаних між собою видів діяльності.

У ТНК із складними структурами стратегії формуються як на рівні видів бізнесу, так і на рівні корпорації у цілому. Найважливішими характеристиками сучасної стратегії формування конкурентних переваг є масштаб діяльності корпорації, який визначає вид її бізнесу, рівень взаємодії складових, який показує, що знаходиться в основі узгодження бізнес-одиниць корпорації між собою, та метод управління масштабом і взаємодією. Розширення масштабів діяльності ТНК відбувається за рахунок внутрішнього розвитку, шляхом злиття і поглинання інших структур та створення стратегічних альянсів.

В умовах глобалізації міжнародного бізнесу найбільш прийнятною стратегією є стратегія корпоративної диверсифікації, що виступає засобом отримання додаткової вигоди від синергії, яка виникає між видами бізнесу або між окремим бізнесом і корпоративною материнською структурою. Корпорація, яка обрала стратегію диверсифікації, не прагне до взаємодії між окремими видами бізнесу, а намагається створити синергійний ефект фінансового та управлінського характеру, що охоплює усі її бізнес-одиниці. При ефективному управлінні види бізнесу в рамках стратегії корпоративної диверсифікації поєднують гнучкість окремо функціонуючих структур з перевагами спільного використання фінансових ресурсів.

Дана стратегія є внутрішньо суперечливою і містить у собі як переваги, так і недоліки. До переваг стратегії диверсифікації відносяться отримання виключних можливостей для дії на динамічному ринку, забезпечення стабільного потоку фінансових надходжень, уникнення подвійного оподаткування за рахунок реінвестування прибутку корпорації у нові види бізнесу, отримання додаткових вигод та компенсація низького потенціалу зростання. Однак стратегія диверсифікації не завжди виступає дієвим засобом компенсації низького потенціалу зростання корпорації, забезпечує більш низькі витрати на капітал і генерує високу норму прибутку.

Варто також зазначити, що спільні підприємства, які передбачають використання капіталу, технології і ліцензій партнера, та придбання іноземними фірмами підприємств різних форм власності на території сусідніх країн є домінуючими видами стратегій по залученню новітніх технологій компаніями України, що прагнуть до розвитку.

Ефективна сучасна структура ТНК побудована на розміщенні в різних країнах дочірніх підприємств, філій, виробництв. Ці підприємства можуть займатися, як продажем вже готової продукції ТНК, так і виробництвом комплектуючих, деталей, наданням виробничих, фінансових послуг. Всім відомо, що отримання прибутку в такому випадку здійснюється за рахунок розміщення виробництв у країнах з дешевою робочою силою.

Ефективність такого взаємозв'язку здійснюється за рахунок різниці в законодавствах, що регулюють підприємницьку діяльність, трудові ресурси, оподаткування таке інше. Різниця в ряді економічних реалій країн дозволяє отримувати прибуток ТНК. Можна говорити про перетікання, рух фінансових, трудових, інтелектуальних ресурсів. Напрощується аналогія з законами фізики, які лежать в основі роботи гідроелектростанцій. Перетворення однієї енергії в іншу. Різниця в рівні води до греблі і після дозволяє шляхом переробки енергії води отримувати електричну енергію – перетворення потенційної енергії води в кінетичну енергію.

З курсу фізики нам знайомий закон збереження енергії. Повна механічна енергія замкнутої системи тіл залишається незмінною:

$$E_{k1} + E_{p1} = E_{k2} + E_{p2}, \quad (1)$$

E_{k1} – потенційна енергія в деякий момент час;

E_{p1} – кінетична енергія в деякий момент час;

E_{k2} – кінетична енергія в наступний момент часу;

E_{p2} – кінетична енергія в наступний момент часу.

Закон збереження енергії можна представити у вигляді:

$$\frac{mv_1^2}{2} + mgh_1 = \frac{mv_2^2}{2} + mgh_2. \quad (2)$$

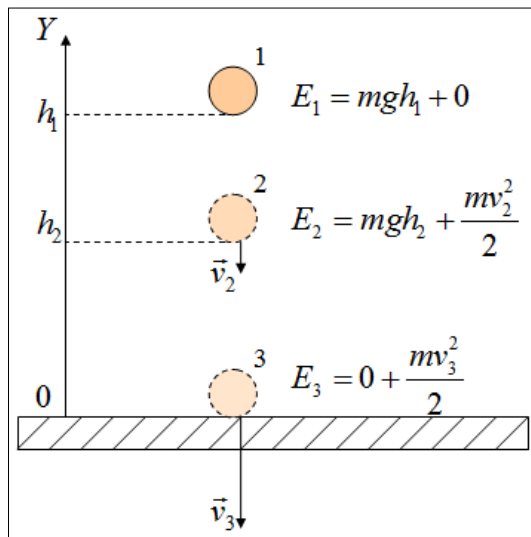

Рис. 1. Перетворення потенційної енергії в кінетичну

Якщо між тілами діють сили тертя, то закон збереження енергії видозмінюється. Зміна повної механічної енергії дорівнює роботі сил тертя. В роботі всіх систем є перешкоди, які можна представити як сили тертя в фізичному сенсі закону збереження енергії

Розглянемо вільне падіння тіла з деякої висоти h_1 . Тіло ще рухається (припустимо, ми його тримаємо), швидкість дорівнює нулю, кінетична енергія дорівнює нулю. Потенційна енергія максимальна, так як зараз тіло знаходиться вище за все від землі, ніж в стані 2 або 3.

У стані 2 тіло має кінетичну енергію (так як вже розвинуло швидкість), але при цьому потенційна енергія зменшилася, так як h_2 менше h_1 . Частина потенційної енергії перейшло в кінетичну. Стан 3 – це стан перед самою зупинкою. Тіло тільки-тільки доторкнулася до землі, при цьому швидкість максимальна. Тіло володіє максимальною кінетичною енергією. Потенційна енергія дорівнює нулю (тіло знаходиться на землі).

Повні механічні енергії рівні між собою, якщо нехтувати силою опору повітря. Наприклад, максимальна потенційна енергія в стані 1 дорівнює максимальній кінетичній енергії в стані 3.

Досвід показує, що механічний рух ніколи не зникає безслідно і ніколи воно не виникає саме собою. Під час гальмування тіла сталося нагрівання поверхонь. У результаті дії сил тертя кінетична енергія не зникла, а перетворилася у внутрішню енергію теплового руху молекул.

Зі всього вищесказаного можна провести паралелі між фізичними процесами та процесами, що є основою для функціонування транснаціональних корпорацій.

За будь-яких фізичних, економічних, соціальних, політичних взаємодіях енергія не виникає і не зникає, а тільки перетворюється з однієї форми в іншу. Також можна розглядати взаємодію фізичних, економічних, соціальних, політичних систем.

В більшості опублікованих робіт вирішуються окремі приватні проблеми корпоративного регулювання, причому превалює дослідження проблем акціонерних взаємовідносин, окремих інвестиційних рішень, фінансово-банківських підходів до ресурсного забезпечення корпорацій. Це ускладнює вироблення

практичних рішень в області процесу корпоративізації на національному рівні та ускладнює прийняття рішень керівництвом корпорацій з поточних проблем їх бізнес-діяльності в соціально-економічній обстановці в економіці України.

Система корпоративного управління являє собою організаційну модель, за допомогою якої корпорація представляє й захищає інтереси своїх інвесторів. Дана система містить в собі багато чого: від ради директорів до схем оплати праці виконавчої ланки й механізмів оголошення банкрутства. Тип застосовуваної моделі залежить від структури корпорації, що існує в рамках ринкової економіки, і відображає сам факт поділу функцій володіння й управління сучасною корпорацією.

Різну роль у діяльності корпорації відіграють органи управління: загальні збори, наглядова рада, виконавчий орган (правління), ревізійна комісія. Створення чіткої системи взаємодії цих органів є першочерговим завданням і об'єктом корпоративного управління.

Виходячи з припущення, що об'єднання підприємств представляє собою єдиний організм з'єднаний структурними зв'язками, потрібно і в аналізі об'єднувати всі підприємства єдиною системою. Математично економічну систему – ситуацію в об'єднанні підприємств можна представити як систему математичних рівнянь, де кожне рівняння через систему факторів A_1, A_2, \dots, A_i моделює кожне підприємство окремо, об'єднуючи всіх в систему стандартних економічних показників взаємопов'язаних через різний їх вплив.

Потрібно виокремити зі всіх показників діяльності підприємств ті показники які б точніше показували наявну ситуацію на підприємстві, та через градаційну факторну шкалу включити їх в рівняння системи.

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n = b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n = b_2 \\ a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + \dots + a_{3n}x_n = b_3, \\ \dots \\ a_{n1}x_1 + a_{n2}x_2 + \dots + a_{nn}x_n = b_n \end{cases} \quad (3)$$

де a_{nn} – коефіцієнти, які відображають вплив на невідомі економічні показники конкретної ситуації на тому чи іншому підприємстві, що входять до об'єднання;

b_n – коефіцієнти, які відображають в цілому по конкретному підприємству об'єднання, реальну картину економічної діяльності за конкретний проміжок часу;

x_1, x_2, \dots, x_n – невідомі економічні показники (для даного об'єднання), значення (інтервали значень) які притаманні тільки цьому об'єднанню в силу його особливостей та часових кордонів – і які нам потрібно знайти.

Систему рівнянь можна переписати в матричному вигляді:

$$A \cdot X = B, \quad (4)$$

де A – основна матриця системи; B та X стовпці вільних членів та рішення системи рівнянь.

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix}, \quad (5)$$

$$B = \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \dots \\ b_n \end{pmatrix} \quad X = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_n \end{pmatrix}, \quad (6)$$

За кожний проміжок часу ми повинні сформувати економічні матриці та знайти невідомі величини економічних показників, на які нам потрібно орієнтуватися в подальшому функціонуванні корпоративної системи.

Находячи рішення в системі рівнянь ми знаходимо ті граничні значення економічних показників, що дають нам найбільш врівноважену роботу всіх підприємств разом.

Можна також розглядати ситуацію, коли в тих чи інших підприємствах об'єднання економічна, фінансова, господарська ситуація не відповідає умовам рівноваги. Тоді систему рівнянь можна представити як систему не рівнянь з якої ми можемо виокремити потрібні нам показники:

$$\begin{cases} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \dots + a_{1n}x_n < b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \dots + a_{2n}x_n = b_2 \\ a_{31}x_1 + a_{32}x_2 + \dots + a_{3n}x_n < b_3, \\ \dots \\ a_{n1}x_1 + a_{n2}x_2 + \dots + a_{nn}x_n > b_n \end{cases} \quad (7)$$

Поширення інтеграційних процесів передбачає насамперед посилення технологічних і відтворювальних взаємозв'язків щодо випуску кінцевої продукції, об'єднання підприємств з однаковою цілеспрямованістю та створення на цій основі ефективних організаційних структур інтегрованого типу. В умовах перехідної економіки інтеграційна компонента має враховуватися під час реструктуризації певних підприємств. У свою чергу об'єднання підприємств має прискорити їх адаптацію до вимог ринку, дасть змогу уникнути прорахунків в умовах ускладнення виробничої та комерційної діяльності, поліпшити ресурсне забезпечення для структурної перебудови виробництва та його технічного переоснащення, а також одержати від інтеграційної взаємодії синергетичний ефект, тобто зростання ефективності діяльності внаслідок з'єднання, інтеграції, злиття частин в єдину систему.

Також в аналіз діяльності об'єднань підприємств, на наш погляд, слід внести такі поняття, як симбіоз та химерність. Усі об'єднання підприємств можна розділити на ті, які були засновані в результаті симбіозу і ті, які можна назвати як химерні – тобто поглинені, завойовані. Виходячи з цієї передумови різна і вну-

трішній взаємозв'язок підприємств в цих типах об'єднань. Симбіоз передбачає рівні можливості, рівну участь, мотивацію, рівне бажання і прагнення до успіху. Химерний несе в собі поневолення, відсутність мотивації і загальної місії, управління всіма підприємствами тільки лише адміністративними методами.

Висновки з проведеного дослідження. Управління ТНК є потужним механізмом впливу на економічний розвиток країни, оскільки це дає змогу сконцентрувати значні матеріальні, фінансові та людські ресурси для подолання складних науково-технічних і виробничо-господарських проблем. Розвиток ТНК в Україні має сприяти зміні та вдосконаленню структури власності, мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів і залученню зовнішніх інвестицій. Тобто в сучасних динамічних умовах досить важливим є управління дочірніми компаніями і керівництву материнських компаній потрібно більше уваги приділяти цьому питанню, оскільки саме від цього і залежить прибутковість усієї компанії загалом. Моделювання діяльності ТНК за допомогою фізичних (природних) законів перетворення однієї енергії в інші дозволить по іншому прогнозувати деякі процеси, на яких базується діяльність ТНК.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вакульчик О.М. Механізм оцінки результативності діяльності підприємств з корпоративним управлінням: дис. д-ра екон. наук: 08.06.01 / Національна металургійна академія України. – Д., 2004.
2. Головка Л. Інституціональні проблеми розвитку корпоративних процесів в економіці України // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 1 (4).
3. Губайдуллина Ф. Прямые иностранные инвестиции, деятельность ТНК и глобализация. / Ф. Губайдуллина. – Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 2. – С. 12-15.
4. Закон України «Про акціонерні товариства» (від 06.07.2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=514-17>
5. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / за ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової. – К.: УкрІНТЕІ, 2007. – 812 с.
6. Лук'яненко Д.Г., Кальченко Т.В. Стратегії глобального управління // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 8-9. – С. 5-42.
7. Рабинович А. Управление холдингом: возможные варианты / А. Рабинович, Е. Крупская // Управление Компанией. – 2005. – № 2 (21). – С. 23-25.
8. Савельева Т., Проблемы розвитку великих корпоративних структур в економіці України // Персонал 2007. – № 9.
9. Сірко А.В. Становлення і розвиток корпоративного сектору в перехідній економіці : дис. робота на зд. д. е. н. : спец. 08.00.01, КНУ. – К., 2005.
10. Скопенко Н.С. Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 7 (26). Частина 3. – Луцьк, 2010.

11. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – 3-е изд., доп. – М.: ИНФРА-М, 2000.
12. Рудик Н.Б. Конгломеративные слияния и поглощения: Книга о пользе и вреде непрофильных активов: Учеб-практич. пособие / Н.Б. Рудик. – М. : Дело, 2005. – 224 с.
13. Штундюк В.Д. ФПГ на орбите матричного платежного мониторинга / В.Д. Штундюк // Финансы и кредит. – 2006. – №10. – С. 34-36.